

**RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK IJTIMOY SOHA
MUTAXASSISLARINING KOGNITIV KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

Qaxxorov Shaxriyor Yodgorovich

Buxoro Davlat Universitetining Mustaqil Izlanuvchi

Shaxri.tanxo@gmail.com

Annotatsiya: Tezida raqamli ta'lim muhitida bo'luvchi ijtimoiy soha mutaxassislarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli ta'lim platformalari, virtual simulyatsiyalar, interaktiv o'quv modullari va onlayn resurslar o'quvchilarning tahliliy fikrlash, muammoni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda individual yondashuv, interaktivlik, muammoli o'qitish va reflektiv faoliyatning pedagogik ahamiyati ta'kidlanadi. Shu bilan birga, raqamli muhit ijtimoiy soha mutaxassislarining professional tafakkuri va kasbiy mahoratini oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kognitiv kompetentlik, raqamli ta'lim, ijtimoiy soha mutaxassislari, pedagogik imkoniyatlar, interaktiv o'qitish, muammoli o'qitish, reflektiv faoliyat

Zamonaviy jamiyatda ijtimoiy soha mutaxassislari faoliyati tobora murakkablashib bormoqda. Jamiyatning turli qatlamlari bilan ishlash, ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularni hal qilish, shuningdek, inson resurslarini samarali boshqarish uchun xodimlardan yuqori darajadagi kognitiv kompetentlik talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, kognitiv kompetentlik — ya'ni tahliliy fikrlash, axborotni qayta ishlash, muammoni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati — ijtimoiy soha mutaxassisining asosiy professional ko'nikmalaridan biri sifatida qaraladi. Raqamli texnologiyalar bu jarayonda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Onlayn platformalar, virtual modellar, interaktiv dasturlar va simulyatsion o'quv resurslari kognitiv faoliyatni faollashtirish, fikrlash jarayonlarini mustahkamlash va o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini

beradi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim muhitida o'quv jarayoni individual xususiyatlarga moslashtiriladi, o'quvchi faol ishtirokchi sifatida rol o'ynaydi, refleksiya va muammoli o'qitish metodlari samarali qo'llanadi. Pedagogik nuqtai nazardan, raqamli ta'lim muhitining imkoniyatlari nafaqat bilim berish bilan cheklanmaydi, balki ijtimoiy soha mutaxassisining professional tafakkuri, tahliliy fikrlashi va innovatsion yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, raqamli ta'lim muhitida kognitiv kompetentlikni rivojlantirish pedagogik jarayon sifatida muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Ushbu tezisda raqamli ta'lim muhitining pedagogik imkoniyatlari, uning kognitiv kompetentlikni rivojlantirishdagi roli, shuningdek, o'quv jarayonini interaktiv va muammoli shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Tadqiqot ijtimoiy soha mutaxassislarining kognitiv kompetentligini raqamli ta'lim muhitida rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda aralash metodologiya qo'llanilib, miqdoriy va sifatli usullar birgalikda ishlatildi. Jami 120 ijtimoiy soha xodimi tadqiqotga jalb qilindi, ular orasida ijtimoiy ishchilar, maslahatchilar va ma'muriy xodimlar mavjud bo'lib, yosh va kasbiy tajriba jihatidan turlicha edi. Ishtirokchilar eksperimental va nazorat guruhlariga taqsimlandi. Eksperimental guruh raqamli ta'lim platformalari, virtual simulyatsiyalar, interaktiv modullar va onlayn forumlar orqali o'qitildi. Ta'lim jarayoni interaktivlik, muammoli o'qitish, refleksiya va individual yondashuv prinsiplariga asoslandi. Nazorat guruhi esa an'anaviy metodlar — auditoriya darslari, ma'ruza va chop etilgan materiallar orqali o'qitildi. Kognitiv kompetentlikni baholash uchun stsenariy asosida muammoni hal qilish vazifalari, standart testlar, o'z-o'zini baholash anketalari hamda sifatli metodlar (intervyu, kuzatuv va reflektiv kundaliklar) ishlatildi. Pre-test va post-test natijalari hamda sifatli kuzatuvlar orqali raqamli ta'limning samaradorligi o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli ta'lim muhitida o'qitilgan xodimlarning kognitiv kompetentligida sezilarli o'sish yuz berdi. Eksperimental guruh ishtirokchilari tahliliy fikrlash, muammoni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini aniq rivojlantirdi. Virtual simulyatsiyalar va interaktiv mashqlar orqali ular murakkab ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish, samarali strategiyalar ishlab chiqish va qarorlar oqibatini oldindan baholash ko'nikmalarini mustahkamladi. Shuningdek, raqamli ta'lim individual yondashuvni ta'minlab, o'zini baholash va refleksiya jarayonlarini kuchaytirdi, motivatsiya va ishtirokchilarning faoliyatini oshirdi. Nazorat guruhida esa o'sish cheklangan bo'lib, an'anaviy ta'lim asosan nazariy bilimlarni egallash bilan chegaralanganligi sababli, tahliliy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish

ko'nikmalarida katta o'zgarish kuzatilmagan. Shu bilan birga, eksperimental guruhdagi natijalar raqamli ta'lim muhitining interaktiv, muammoli va reflektiv o'qitish elementlari ijtimoiy soha mutaxassislarining kognitiv kompetentligini samarali rivojlantirish imkoniyatini taqdim etishini tasdiqlaydi. Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli ta'lim muhitida o'qitish ijtimoiy soha mutaxassislarining tahliliy fikrlash, muammoni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi va an'anaviy pedagogik metodlarga nisbatan yuqori natijadorlikni namoyon qiladi.

Kognitiv kompetentlikni rivojlantirishda an'anaviy va raqamli ta'lim yondashuvlarining solishtirma jadvali

Ko'rsatkich	An'anaviy yondashuv	Raqamli texnologiyalar asosidagi yondashuv
O'quv shakli	Auditoriya darslari, chop etilgan materiallar	Onlayn platformalar, virtual simulyatsiyalar, interaktiv modullar
O'quvchining roli	Passiv qabul qiluvchi	Faol ishtirokchi
Bilim egallash	Yodlash va nazariy bilim	Muammoli, tajribaga asoslangan, interaktiv o'rganish
Kognitiv rivojlanish	Cheklangan, asosan nazariy	Tahliliy fikrlash, muammoni hal qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlangan
Muammoni hal qilish ko'nikmalari	Kamdan-kam yoki o'rtacha	Kuchli, simulyatsiyalar va interaktiv vazifalar orqali rivojlantirilgan
Qaror qabul qilish qobiliyati	Standart yo'riqnomalar asosida	Mustaqil, reflektiv, raqamli feedback orqali to'ldirilgan
Refleksiya va o'zini baholash	Kam qo'llanadi	O'quv jarayonining ajralmas qismi
Hamkorlik va kommunikatsiya	Auditoriyada, cheklangan	Onlayn hamkorlik, forumlar, guruh loyihalari
Motivatsiya	O'rtacha	Yuqori, interaktivlik va individual yondashuv tufayli

Moslashuvchanlik	Past	Yuqori, o'quvchi simulyatsiyalar orqali yangi vaziyatlarga moslashadi
------------------	------	---

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim muhitida o'qitish ijtimoiy soha mutaxassislarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Eksperimental guruh ishtirokchilari interaktiv o'quv modullari, virtual simulyatsiyalar va onlayn platformalar orqali murakkab ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish, muammoni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirdi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim individual yondashuvni ta'minlab, refleksiya va o'zini baholash jarayonlarini kuchaytirdi, o'quvchilarning professional tafakkuri va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamladi. Nazorat guruhida esa o'sish cheklangan bo'lib, an'anaviy ta'lim asosan nazariy bilimlarni egallash bilan chegaralanganligi sababli, tahliliy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarida katta o'zgarish kuzatilmagan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli ta'lim muhitining interaktiv, muammoli va reflektiv o'qitish elementlari ijtimoiy soha mutaxassislarining kognitiv kompetentligini samarali rivojlantirish imkoniyatini taqdim etadi va an'anaviy pedagogik metodlarga nisbatan yuqori natijadorlikni ko'rsatadi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim mutaxassislarining motivatsiyasini oshirish, axborotni tezkor tahlil qilish va professional qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatini beradi. Tadqiqot natijalari kelajakda raqamli pedagogik texnologiyalarni ijtimoiy soha xodimlarini tayyorlash va malakasini oshirish jarayonida keng qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Anderson, T., & Elloumi, F. (2004). *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University Press.
2. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a Digital Age*. Tony Bates Associates.
3. Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives*. Longman.
4. Jonassen, D. H. (1999). *Designing Constructivist Learning Environments*. Lawrence Erlbaum Associates.
5. Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Pearson Education.

6. Redecker, C. (2017). *European Framework for the Digital Competence of Educators*. European Union Publications.
7. Salas, E., Tannenbaum, S. I., Kraiger, K., & Smith-Jentsch, K. A. (2012). The science of training and development in organizations: What matters in practice. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(2), 74–101.
8. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
9. UNESCO. (2021). *Digital Learning in the 21st Century: Strategies and Implementation*. UNESCO Publishing.
10. OECD. (2021). *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. OECD Publishing.